

A rúdra ható függőleges erők egyensúlya és a forgatónyomatékok egyensúlya miatt a tömegközépponttól x , illetve y távolságra levő ujjakra

$$F_x = mg \frac{y}{x+y} \quad \text{és} \quad F_y = mg \frac{x}{x+y}$$

erő hat.

Tegyük fel, hogy a rúd először a bal oldali ujjunknál csúszik meg. Ekkor ott a bal oldalon ható súrlódási erő

$$S = \mu_{cs} \cdot F_x = \mu_{cs} mg \frac{y}{x+y}.$$

Ez az erő lassú (elhanyagolható vízszintes gyorsulású) mozgásnál megegyezik a jobb oldalon ható tapadó súrlódási erővel, amelynek legnagyobb értéke

$$\mu_t F_y = \mu_t mg \frac{x}{x+y}.$$

Ezek szerint a bal oldali ujjunk addig csúszhat, míg

$$\mu_{cs} \cdot y \leq \mu_t \cdot x, \quad \text{azaz} \quad x \geq k \cdot y,$$

ahol $k = \mu_{cs}/\mu_t \leq 1$.

Kezdetben $x_0 = y_0 = \frac{1}{2}l$, a bal oldali ujjunk tehát – helyről helyre változó nagyságú súrlódási erő ellenében – az $x = x_1 = k \cdot l/2$ értéknek megfelelő helyzetig csúszik. Az eközben végzett munka integrálással számítható ki:

$$W(x_0 \rightarrow x_1) = - \int_{x_0}^{x_1} \mu_{cs} F_x dx = \mu_{cs} mg \int_{l/2}^{kl/2} \frac{l/2}{x + (l/2)} dx = mg \mu_{cs} \cdot \frac{l}{2} \ln \frac{2}{k+1}.$$

A második lépésben a jobb oldali ujjunk csúszik meg, miközben $x = x_1$ állandó, y pedig változik $l/2$ -től $y_1 = kx_1 = k^2 \cdot l/2$ -ig. A végzett munka

$$W(y_0 \rightarrow y_1) = - \int_{y_0}^{k^2 y_0} \mu_{cs} mg \frac{x_1}{x_1 + y} dy = mg \mu_{cs} \frac{l}{2} \cdot k \ln \frac{1}{k}.$$

Hasonló módon számíthatók a további (hol az egyik, hol pedig a másik oldalon megcsúszó rúdnak megfelelő) munkavégzések is. A folyamat során végzett összes munka

$$\begin{aligned} W &= mg \mu_{cs} \frac{l}{2} \left[\ln \frac{2}{1+k} + (k + k^2 + k^3 \dots) \ln \frac{1}{k} \right] = \\ &= mg \mu_{cs} \frac{l}{2} \left[\ln \frac{2}{1+k} + \frac{k}{1-k} \ln \frac{1}{k} \right] = mg \mu_{cs} \frac{l}{2} \left[\ln \frac{2\mu_t}{\mu_{cs} + \mu_t} + \frac{\mu_{cs}}{\mu_{cs} - \mu_t} \ln \frac{\mu_t}{\mu_{cs}} \right]. \end{aligned}$$

Amennyiben $\mu_{cs} \ll \mu_t$ (vagyis $k \ll 1$), a munkavégzés gyakorlatilag egyetlen lépésben történik és

$$W \approx mg \mu_{cs} \frac{l}{2} \ln 2.$$

Ha viszont $\mu_t \approx \mu_{cs}$ (azaz $k \approx 1$), akkor (mint az pl. zsebszámológéppel numerikusan ellenőrizhető)

$$\frac{1}{1-k} \ln \frac{1}{k} \approx 1, \quad \text{vagyis} \quad W \approx mg \mu_{cs} \frac{l}{2}.$$

Máthé András, (Budapest, ELTE Apáczai Csere J. Gyak. Gimn., 11. o.t.)

dolgozata alapján

